

โอกาสเติบโตของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปในกานา การลงทุนในธุรกิจอาหารและการเกษตรแก้ปัญหาคอขวดการพัฒนา

สาธารณรัฐกานา ถือว่าเป็นประเทศที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก แต่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการทำเกษตรกรรมโดยมีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ส่งผลให้ภาคการเกษตรเป็นหัวใจหลักของเศรษฐกิจกานา พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ โกโก้ ปาล์มน้ำมัน ข้าว ข้าวโพด มะพร้าว สับปะรด ฝ้าย มะเขือเทศ ถั่วลิสง ส้ม ยาสูบ มะม่วงหิมพานต์ พืชตระกูลถั่ว อุ่นงิง มะม่วง และพืชผักต่างๆ

อุตสาหกรรมเกษตรของกานาได้รับการส่งเสริมอย่างดีจากภาครัฐเนื่องจากต้องการเพิ่มความมั่นคงให้แก่เศรษฐกิจของประเทศด้วยเกษตรกรรม ลดปริมาณการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศ โดยส่งเสริมและพัฒนาการผลิตภายในประเทศให้เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้นจึงได้มีการจัดให้มีนโยบายส่งเสริมต่างๆ เช่น การเน้นที่การผลิตและผู้ผลิตเป็นสำคัญ ซึ่งมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ประชากรของกานาให้เข้ามาทำฟาร์มการเกษตรกันมากขึ้นรวมทั้งพัฒนาการเกษตรกรรมของตนเองให้มีผลผลิตที่ดีขึ้น ภาครัฐได้มีการนำเอาโปรแกรมการประกันมาใช้ในอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อประกันการขาดแคลนน้ำสำหรับการปลูกข้าวโพด ถั่วเหลือง และพืชผลอื่นๆ เพื่อช่วยบรรเทาความยากลำบากของเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมการลงทุนให้แก่ภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและการลงทุนจากต่างชาติ

หัวข้อข่าว : การลงทุนในธุรกิจอาหารและการเกษตรสามารถช่วยแก้ปัญหาคอขวดในการพัฒนาได้ เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2018 ได้มีการอภิปรายร่วมกันระหว่างองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations) หรือ FAO รัฐบาลของกานา และภาคเอกชน ในเรื่องของการพัฒนาธุรกิจการเกษตรแบบยั่งยืน โดยการอภิปรายนี้

จัดขึ้นที่กรุงอักกรา ประเทศกานา ในงานส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจอาหารและเกษตรซึ่งองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติและรัฐบาลของกานาได้ร่วมกันจัดขึ้น และได้รับความร่วมมือจากพันธมิตร A Green Revolution in Africa (AGRA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแพลตฟอร์มในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบพบหน้ากันระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชนเกี่ยวกับการลงทุนในห่วงโซ่มูลค่าของภาคเกษตรกรรม

ปัจจัยที่มีความสำคัญมากสำหรับการพัฒนานี้คือเรื่องของเงินลงทุน โดยทางองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติคาดการณ์ว่าจะต้องใช้เงินลงทุนประมาณ 11 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ต่อปีสำหรับการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตรของแอฟริกาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเรื่องความมั่นคงทางอาหารภายในปี 2050

รูปภาพที่ 1 ภาพการอภิปรายเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2018 ระหว่าง FAO รัฐบาลของกานา และภาคเอกชน

ที่มา : Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2018). FAO in Ghana - Investment in food and agriculture can unlock bottlenecks in development (17/12/2018).

การเปลี่ยนความคิดของเกษตรกรให้มองว่าเกษตรกรรมคือการทำธุรกิจ ในพิธีเปิดนี้ นาย Abebe Haile-Gabriel ผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่ขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติและตัวแทนของภูมิภาคแอฟริกาได้กล่าวไว้ว่า การเกษตรกรรมของแอฟริกาเป็นภาคส่วนที่ถูกมองข้ามในเรื่องของการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ และเขาพร้อมที่จะร่วมสนับสนุนการเกษตรกรรมให้กลายเป็นธุรกิจ โดยได้กล่าวว่า “การจัดให้มีการเกษตรกรรมในเชิงพาณิชย์คือการทำธุรกิจไปในตัว” และได้กล่าวเน้นย้ำว่าธุรกิจด้านเกษตรกรรมเป็นภาคส่วนที่ให้ผลตอบแทนที่สูงเมื่อเทียบกับอีกหลายๆ ภาคส่วน

นอกจากนี้ยังได้กล่าวอีกว่าสำหรับกานานั้น รัฐบาลควรมีการแถลงการณ์อย่างเป็นทางการถึงความมุ่งหมายในการพัฒนาธุรกิจเกษตรกรรมนี้ และจัดทำเป็นเอกสารนโยบายแผนกลยุทธ์ พร้อมการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการให้สูงขึ้นเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่ทำให้เกิดคอขวดในการพัฒนา และควรมีการร่วมมือกันกับภาคเอกชนด้วย

ภาคส่วนการเกษตรกรรมของกานามีการเติบโต นาย Collins Ntim รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอาหารและเกษตรของกานาได้กล่าวถึงความสำคัญของเกษตรกรรมต่อเศรษฐกิจของกานาว่าเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างงาน สร้างความมั่งคั่ง และช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้น “ทางรัฐบาลได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการนำกลไกและเครื่องมือต่างๆ เข้ามาเพื่อปฏิรูปการเกษตรให้เติบโตขึ้น โดยมีภาคเอกชนเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ”

ภาคส่วนเกษตรกรรมได้มีการเติบโตขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงไม่กี่ปีมานี้ อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของภาคเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 2.9 ในปี 2016 เป็นร้อยละ 6.1 ในปี 2017 จากกิจกรรมและการดำเนินการต่างๆ ของทางรัฐบาล ซึ่งโครงการ Planting for Food and Jobs เป็นโครงการเรือธงหนึ่งที่ช่วยทำให้เกิดไดนามิกในภาคเกษตรกรรม และทำให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้นในห่วงโซ่มูลค่าการเกษตร

จากเนื้อหาของข่าวนี้ จะเห็นได้ว่าไม่เพียงแต่รัฐบาลของกานาเท่านั้นที่ต้องการพัฒนาธุรกิจด้านเกษตรกรรมให้เติบโตก้าวหน้า แต่ยังมีองค์กรนานาชาติที่สำคัญ เช่น องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ และพันธมิตร A Green Revolution in Africa (AGRA) เป็นต้น ที่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาธุรกิจด้านการเกษตรและพร้อมที่จะสนับสนุนเงินทุนให้สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารให้แก่กานาและประเทศอื่นๆ ในแอฟริกา เพื่อช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารและส่งเสริมเศรษฐกิจให้เติบโตขึ้น ดังนั้น อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปรวมทั้งอุตสาหกรรมอาหารของกานาจึงมีโอกาที่จะเติบโตได้อีกมาก

โอกาสทางธุรกิจของไทย

ถึงแม้ว่ากานาจะมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกและมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร การเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นแบบดั้งเดิม ยังไม่ได้นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากนัก ไม่นิยมใช้ปุ๋ยทำการเกษตรเพาะปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ในประเทศยังขาดทักษะและความรู้ด้านเกษตรกรรมทำให้คุณภาพและปริมาณผลผลิตต่ำ ไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ ประกอบกับความต้องการบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง มีการเติบโตของสังคมเมืองมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นและประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยรายได้เฉลี่ยของประชากรสูงเป็นอันดับ 3 ของภูมิภาคแอฟริกาตะวันตก จึงส่งผลให้กานายังต้องนำเข้าอาหารและสินค้าเกษตรแปรรูปจำนวนมาก โดยเฉพาะข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักที่สำคัญของประเทศ

รูปภาพที่ 2 ตัวอย่างสินค้าที่กานานำเข้าในปริมาณมาก

ที่มา : ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (2019).

ไทยนั้นมีการทำเกษตรกรรมมาช้านานและมีความชำนาญ เป็นอย่างดีในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป รวมทั้งมี เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัยกว่ากานา ประกอบกับ กานาเองมีความสนใจที่จะขยายความร่วมมือกับไทยในดาน การเกษตรและการประมง ในช่วงที่ผ่านมา กานาพยายาม พัฒนาการเกษตรเพื่อให้ผลิตอาหารได้เพียงพอกับความ ต้องการของประชากร นอกจากนี้ ชาวไทยเป็นชาวที่มี ชื่อเสียงในกานา โดยกานาเป็นตลาดชาวไทยที่สำคัญแห่งหนึ่ ในภูมิภาคแอฟริกา ดังนั้นในแง่ของโอกาสในการขยาย ธุรกิจของไทยไปกานาจึงมีความเป็นไปได้ทั้งในส่วน ของ ขั้นตอนน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ดังนี้

ขั้นตอนน้ำของห่วงโซ่มูลค่า

ไทยมีโอกาสนในการส่งออกปุ๋ยเคมี สารกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช และเครื่องจักรกลการเกษตรไปยังกานา เช่น เครื่องจักร สำหรับการเพาะปลูก รถไถนา เครื่องหว่านเมล็ด ระบบการ ให้น้ำแก่พืชที่ปลูก เครื่องจักรสำหรับการเก็บเกี่ยว เครื่อง นวดข้าว เครื่องเกี่ยวข้าว เป็นต้น รวมทั้งการถ่ายทอด ความรู้ในส่วนองเทคนิคการเพาะปลูก เช่น การปรับปรุงดิน การปรับปรุงพันธุ์พืช การให้ปุ๋ย เป็นต้น เพื่อนำไปปรับใช้ใน ภาคการเกษตรของกานาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

รูปภาพที่ 3 ตัวอย่างเครื่องจักรกลการเกษตร

ที่มา : สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). (2018).

ชั้นกลางน้ำของห่วงโซ่มูลค่า

ปัจจุบันกานายังต้องนำเข้าสินค้าอาหารเกษตรแปรรูป เบื้องต้นเป็นจำนวนมาก เช่น ข้าว แป้งข้าวโพด แป้งมันสำปะหลัง แป้งสาลี เป็นต้น เนื่องจากการผลิตภายในประเทศ ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ โรงงานแปรรูปยังมีไม่ เพียงพอ และขาดแคลนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในกระบวนการ ผลิตที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและกำลังการผลิต ดังนั้น โอกาสในการขยายธุรกิจของไทย ได้แก่ การส่งออก เครื่องจักร เช่น เครื่องสีข้าว เครื่องใช้ไฟฟ้าสำหรับติดตั้งใน โรงงานเกษตรแปรรูป เครื่องจักรที่ใช้ในโรงงานเกษตรแปรรู ป เป็นต้น หรืออาจเป็นในรูปแบบการไปลงทุนตั้งโรงสีข้าว โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง โรงงานผลิตแป้งข้าวโพด เป็นต้น

ชั้นปลายน้ำของห่วงโซ่มูลค่า

เนื่องจากอาหารจากผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปในกานานั้นยัง ไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ แม้ว่าจะมี ทรัพยากรในขั้นต้นน้ำที่สมบูรณ์แต่ยังขาดแคลนเทคโนโลยี ในการจัดเก็บและถนอมอาหาร รวมทั้งเทคโนโลยีการแปรรู ปอาหาร ดังนั้นโอกาสที่น่าสนใจของธุรกิจไทยที่ประสงค์ ไปลงทุนในกานา ได้แก่ ธุรกิจประเภทอุตสาหกรรมการผลิต ธัญพืชต่างๆ อุตสาหกรรมการผลิตอาหารต่างๆ ผลิตภัณฑ์

อาหารสำเร็จรูป/กึ่งสำเร็จรูป อาหารกระป๋อง เป็นต้น ซึ่งสามารถผลิตเพื่อขายภายในประเทศและส่งออกยังต่างประเทศได้ เนื่องจากไทยมีความชำนาญในอุตสาหกรรมอาหารเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีเทคโนโลยีในการจัดเก็บ มีกระบวนการผลิตอาหารที่ทันสมัยและได้มาตรฐาน จึงถือได้ว่าเป็นโอกาสที่น่าสนใจไม่น้อย

มาตรการสนับสนุนของภาครัฐ

เนื่องจากกานาต้องการพัฒนาการเติบโตของอุตสาหกรรมเกษตร ดังนั้นจึงมีนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อการพัฒนา เช่น ในปี 2017 สมัยรัฐบาลของประธานาธิบดี Nana Akufo-Addo ได้ทำการออกนโยบายเรื่องของภาคการเกษตรกรรมขึ้น ชื่อว่า “The Planting for Food and Jobs (PFJ) programme” โดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการเติบโตของอุตสาหกรรมผลิตอาหารจากภาคเกษตรและส่งเสริมการจ้างงานในประเทศ เป็นนโยบายสำหรับดำเนินการ 4 ปี มีงบประมาณ 713.1 ล้านเหรียญสหรัฐ ประกอบด้วยเสาหลัก 5 เสา ได้แก่

- การปรับปรุงพัฒนาเมล็ดพันธุ์ให้เพียงพอ (seed access and development)
- การปรับปรุงพัฒนาเรื่องระบบการใช้ปุ๋ย (fertilizer access and systems development)
- การขยายการบริการภาคการเกษตร (agriculture extension services)
- การตลาด (market)
- เกษตรอิเล็กทรอนิกส์ (e-agriculture)

โครงการนี้ถูกออกแบบเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพและขนาดของอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศให้เติบโตขึ้น ในเดือนมิถุนายน 2018 หลังจากได้มีการประกาศใช้นโยบายนี้ โดยมีพนักงานที่ได้รับการจ้างงานต่างๆ ในโครงการนี้กว่า 3,000 คน โครงการนี้มุ่งเน้นไปที่ธัญพืชรวมถึงข้าว พืชตระกูลถั่ว และผักต่างๆ โดยข้าวได้รับการส่งเสริมมากที่สุด เนื่องจากข้าวมีอายุการออกผลผลิตที่สั้น สามารถสร้างผลกำไรได้สูงในเวลาไม่นาน

นอกจากนี้รัฐบาลกานายังได้จัดทำแผนการพัฒนาลงทุนด้านการเกษตร Ghana agriculture investment Plan (GhAIP) ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิรูปอุตสาหกรรมเกษตรให้เติบโตอย่างเข้มแข็ง โดยสร้างความเชื่อมโยงกับหลายๆ ภาคส่วนทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชนให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวม แผนพัฒนานี้มี 4 โครงการย่อย ได้แก่

- Programme Area 1: Sector Administration and Management (ภาคส่วนการบริหารจัดการ)
- Programme Area 2: Crop and Livestock Development (การพัฒนาการเพาะปลูกและปศุสัตว์)
- Programme Area 3: Agribusiness Development (การพัฒนาธุรกิจการเกษตร)
- Programme Area 4: Sustainable Land and Environment Management (การบริหารจัดการที่ดินและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน)

สิทธิประโยชน์ทางภาษี

รัฐบาลกานามีนโยบายเพื่อสนับสนุนการลงทุน ดึงดูดการลงทุนในภาคการเกษตร โดยมีมาตรการต่างๆ เช่น ยกเว้นภาษีศุลกากรสำหรับการนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตรหรืออาจเก็บเพียงร้อยละ 0.5-1 ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล (Tax holiday) สูงสุด 10 ปี สำหรับเกษตรกรที่ปลูกพืชบางชนิด, เก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลต่ำสุดร้อยละ 5 จากปกติร้อยละ 25 สำหรับธุรกิจเกษตรแปรรูปในพื้นที่ที่กำหนดและใช้วัตถุดิบท้องถิ่น เป็นต้น

สิทธิประโยชน์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ Free Zone [Free Zone Act (1995)]

- ได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าเพื่อการผลิตในเขต Free zone และภาษีส่งออกจากเขต Free zone
- ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ในส่วนของกำไรเป็นเวลา 10 ปี และหลังจากนั้นในอัตราไม่เกินร้อยละ 15
- ได้รับการยกเว้นภาษีหัก ณ ที่จ่าย จากเงินปันผลที่เกิดจากการลงทุนในเขต Free zone

- ได้รับการบรรเทาเรื่องอนุสัญญาภาษีซ้อนสำหรับนักลงทุนต่างชาติ
- ได้รับสิทธิหุ้นส่วนความเป็นเจ้าของได้ถึงร้อยละ 100
- ได้รับการยกเว้นเรื่องเงื่อนไขและกฎระเบียบบางอย่าง เช่น การส่งเงินกำไรและปันผลกลับประเทศ ค่าบริการเงินกู้สำหรับชาวต่างชาติ เป็นต้น

จากข้อมูลและการวิเคราะห์ดังกล่าวมานี้ ประกอบกับมาตรการสนับสนุนการลงทุนของรัฐบาลกานา จะเห็นได้ว่ามีความเป็นไปได้และเป็นโอกาสที่สดใสของธุรกิจการเกษตรและเกษตรแปรรูปของไทย ในการศึกษาขยายการลงทุนไปยังกานาแล้วเติบโตได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการขายผลิตภัณฑ์เคมีและเครื่องจักรกลการเกษตร การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี การขายเครื่องจักรสำหรับโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตร ตลอดจนการไปลงทุนตั้งโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรและอาหารเพื่อขายภายในประเทศหรือเพื่อส่งออกขายยังประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค เป็นต้น

แหล่งอ้างอิง

1. ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (2019). เปิดประตูสู่ตลาดใหม่: กานา อีกหนึ่งตลาด New Frontiers สินค้าอาหาร/เกษตรแปรรูปของไทย. สืบค้นจาก<http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/50442.pdf>
2. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2019). FAO in Ghana - Agriculture finance is critical for eradicating hunger and extreme poverty (18/04/2019). Retrieved from <http://www.fao.org/ghana/news/detail-events/en/c/1191060/>
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2018). FAO in Ghana - Investment in food and agriculture can unlock bottlenecks in development (17/12/2018). Retrieved from <http://www.fao.org/ghana/news/detail-events/en/c/1175115/>
4. Ministry of Food and Agriculture (MoFA) of Ghana. (2017). Agriculture Sector Progress Report 2017. Retrieved from http://mofa.gov.gh/site/wp-content/uploads/2018/09/MoFA%202017%20AGRICULTURAL%20PROGRESS%20REPORT_Final.PPMED.MoFA.pdf
5. Ministry of Food and Agriculture (MoFA) of Ghana. (2017). PLANTING FOR FOOD AND JOBS - STRATEGIC PLAN FOR IMPLEMENTATION (2017-2020). Retrieved from <http://mofa.gov.gh/site/wp-content/uploads/2018/03/PFJ%20document%20New%20New.pdf>
6. Oxford Business Group. (2019). Ghana aims to boost rice production and decrease imports. Retrieved from <https://oxfordbusinessgroup.com/analysis/diet>

ary-staple-sector-working-grow-rice-
production-and-lesser-dependence-imports